

ἀριστερὰ καίτοι ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου καὶ ἐν αὐτῇ φερώνυμος ναὸς, ἔχων τὴν θαυματουργὸν δύναμιν νὰ θεραπεύῃ τοὺς φρενοβλαβεῖς, ἂν μίαν μόνην νύκτα κοιμηθῶσιν ἐντὸς αὐτοῦ. Πέριξ δὲ τῆς μονῆς ὑπάρχουσι πολλὰ παραπήγματα κατὰ στοιχοὺς παραλλήλους, τὰ ὅποια ἐκμισθώνει ἡ μονὴ ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆματος εἰς τοὺς πωλητὰς, οἵτινες κατὰ Σάββατον προσέρχονται ἐκεῖ ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων, κομίζοντες τὰ προϊόντα τῆς τέχνης ἢ τοῦ ἐμπορίου των. Ἐκεῖ εὐρίσκεις παντοῖα εἶδη ἰψοσμμάτων ἐγγυρίων καὶ ἐλθετικῶν, σιδηρικῶν, ὑποδήματα (παπούτσια) μεταξύ τῶν ὁποίων διακρίνονται τὰ γυναικεῖα, μὲ τὰς μεταλλίνας πόρπας καὶ τὰς μικρὰς ἐπ' αὐτῶν χρωματιστὰς κοκάρδας, καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἐδωδίων.

Ἐφθασεν ἐν τούτοις καὶ ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως, ὅπερ δὲν εἶναι τόσον εὐκλον πρᾶγμα, διότι πρέπει πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ καὶ δύο νὰ τηλεγραφῆσῃς εἰς φίλον τινα ἐν Λαρίσῃ διὰ νὰ ἐκμισθῶσῃ καὶ στείλῃ ἄμαξαν. Καὶ ἐφθασε λοιπὸν ἡ μηχανὴ αὐτῆ, ἥτις κατ' εὐφημισμὸν μὲν ἐκαλεῖτο ἄμαξα καὶ Victoria μάλιστα, ἀλλὰ πράγματι ἦτο βρασανιστικὸν ἐργαλεῖον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθον ἐν Λαρίσῃ μῶλωπας φέρων καθ' ὅλον τὸ σῶμα. Μετὰ δίωρον δ' ἀναψυχὴν ἔλαβον τὴν εἰς Βῶλον σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ τῇ ἐπαύριον ἀπὸ πρωΐας ἐπέβην τοῦ εἰς Πειραιᾶ ἐκπλέοντος ἀτμοπλοίου.

Ἐκ τῆς δωδεκαήμερου ἐν Θεσσαλίᾳ διατριβῆς μου ἀπεκόμισα εὐάρεστους ἀναμνήσεις, ἡ δὲ μεγαλητέρα πασῶν εἶναι ὅτι εἶδον ἐλευθερον λαὸν ὀλόκληρον, ὅστις πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἐστέναζεν ὑπὸ τὸν ἀπεχθέστατον δουλικὸν ζυγὸν τῶν Ὄσμανλίδων. Ἐχει βεβαίως καὶ ὁ λαὸς οὗτος ἐλαττώματα, εἶναι φιλόποπτος, ἀνειλικρινής, ὄχι λίαν φιλόξενος, ὡς ἰδίως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν πρώτην ἔλευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐν Θεσσαλίᾳ· ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀποτελέσματα τῆς μακρᾶς δουλείας, καὶ δὲν εἶναι εὐκλον ν' ἀπομάθῃ ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων καὶ ἐκ παραδόσεως ἐδιδάχθη· ἀλλ' ἐξ ἄλλου μέρους εἶναι φιλόπονος, οἰκονόμος, καλὸς οἰκογενειάρχης καὶ προοδευτικός.

Οἱ πλεῖστοι τῶν Ὄθωμανῶν ἂν καὶ ἀπελθόντες τῆς Θεσσαλίας, διατηροῦσιν ὅμως τὰ ἐκεῖ κτήματά των, καὶ τοῦτο διότι δὲν εὐρίσκουσι νὰ τὰ πωλήσωσιν εἰς τὰς ὑψωμένας ἐκεῖνας τιμὰς εἰς τὰς ὁποίας προσθῆσαντες ἐπώλησαν τινὲς τῶν ὁμοειθῶν των κατὰ τοὺς πρώτους τῆς προσαρτήσεως μῆνας. Ὁ κ. Εὐθ. Βατζιάς εἰς ὃν ἐξέφραζον τὴν ἀπορίαν, διακτὶ ἐβιάσθη καὶ ἠγόρασε κτήματα ὑπερτιμημένα, ὡς ἔλεγεν, ἀφοῦ ὡς ἐγγύριος ἐγίνωσκε καλῶς τὴν πραγματικὴν των ἀξίαν, μοὶ ἀπεκρίθη — Διότι ἐδιψούσαμεν ἀπὸ κτήματα, διότι οἱ Τοῦρκοι δὲν μᾶς ἄφηναν

ποτὲ ν' ἀγοράσωμεν καὶ ἡμεῖς γαίας. Πολλὰκις ἔτυχε νὰ δανείσω χρήματα εἰς ὀθωμανοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον ν' ἀποτίσωσι τὴν ὀφειλὴν των, ὥστε ἐπλησίαζεν ἡ λήξις καὶ μετ' αὐτῆς ἡ πώλησις ὡς ἠλπίζον τοῦ ὑποθηκευμένου κτήματος. Ἄλλ' ἀμέσως συνήρχοντο οἱ φίλοι τοῦ ὀφειλέτου, ὀθωμανοὶ καὶ αὐτοὶ, καὶ ἀπεφάσιζον ν' ἀναλάβωσιν αὐτοὶ τὸ χρέος, παρέχοντες ἐπαρκῆ ἐγγύησιν. Ἄμα λοιπὸν ἐμάθομεν ὅτι πωλοῦσι τὰ κτήματά των, ἐδράξαμεν τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἠγοράσαμεν μὲ κλειστὰ μάτια.

Μένουσι λοιπὸν πολλὰ κτήματα ἀπώλητα καὶ θὰ μένωσιν ἴσως ἐπὶ μακρὸν ἔτι χρόνον, ἐνόσω οἱ κατέχοντες ὀθωμανοὶ δὲν ὑποδιβάσωσι τὰς ἀπαιτήσεις των. Ἡ κατάστασις τῶν χωρικῶν δὲν εἶναι ἀνθηρὰ, πένονται καὶ ὁ ἀραβόσιτος εἶναι ἡ μόνη καθημερινὴ τροφή των. Ἐν γένει τὰ ἡμερομίσθια εἶναι εὐτελέστατα καὶ ὁ χρυσοὺς δὲν ῥέει εἰς τοὺς ἀγρούς. Ἄλλ' ἴσως ἡ ἐφετεινὴ συγκομιδὴ, ἥτις προμηνύεται ἄφθονος, δώση θάρρος εἰς τοὺς ἀπηλπισμένους καὶ παρακινήσῃ τοὺς τέως μὴ τολμῶντας νὰ εὐρύνωσι καὶ τελειοποιήσωσι τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀπερᾶντων Θεσσαλικῶν πεδιάδων, μέγα μέρος τῶν ὁποίων μένουσιν ἄχρις ὥρας χέρσοι καὶ ἄγονοι.

Τῇ 26 Μαΐου 1889

Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

Η ΑΔΟΞΟΣ ΔΟΞΑ

- ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ -

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Εἶδον ἀκόμη ἐπ' ὀλίγον καὶ ἐζήτησα νὰ κατέλθω, φοβηθεὶς μὴ καταστρέψω τὴν ὠραίαν μου ἐντύπωσιν, τὴν ἐκ τῆς θεᾶς τοῦ Πανθέου.

«Μὴν κατεβαίνεις, εἶνε καὶ ἄλλα» μοὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ πανοράματος, σύρων συγχρόνως τὸ ἄλλο σχοινίον. Ἄλλὰ κατ' ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν στιγμὴν, μὴ πειθόμενος εἰς τὴν προτροπὴν του, κατηρχόμεν τοῦ ἀναβάθρου, ἐν ᾧ τὸ τελευταῖον ἐπὶ τοῦ φακοῦ βλέμμα μοὶ ἐδείκνυε τὸ Πάνθεον ἀνυψούμενον εἰς τὸ ἄγνωστον καὶ ὑποχωροῦν πρὸ ἐτέρας εἰκόνας πλοίων πάλιν καὶ καπνῶν.

«Εἶνε καὶ ἄλλα» διεμαρτύρητο ὁ ἄνθρωπος.

«Δὲν θέλω!» ἐπέμενον ἐγώ.

Ἐδέησε νὰ παρεμβῇ ὁ πατήρ μου:

«Ἀφ' οὗ δὲν θέλει, ἄφης' τον».

Ἐπλήρωσε καὶ ἀπεμακρύνθημεν. Τὸ ὄργανον εἰσήγησε πρὸς στιγμὴν. Τὰ παιδιά, ὅσα μετὰ ζηλοτυπίας παρηκολούθουν τὰ γινόμενα, θὰ μ' ἐξέλαβον ἀφεύκτως ὡς τρελλόν.

Ἐκάμψαμεν κατόπιν δύο τρεῖς ὁδοὺς, ἐπίσης στενάς, ἀγνώστους, ἐρήμους, καὶ εὐρέθημεν ἐπὶ

τέλους εἰς τὴν Πλατεῖαν, τὴν πλήρη κινήσεως, θορύβου, μουσικῆς. Δὲν κατώρθωσα ἐν τούτοις νὰ ἐνοήσω, τί εἶδους ἐργασία ἤγε τὸν πατέρα μου πρὸ ὀλίγου εἰς τὰ ἄγνωστα ἐκεῖνα μέρη. Εἶνε καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀλύτων μυστηρίων τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας.

Καθ' ὄλον τὸ διάστημα τοῦ περιπάτου ἐβάδιζον μηχανικῶς κρατούμενος ἀπὸ τῆς πατρικῆς χειρὸς, ἀφηρημένος, σιωπηλὸς καὶ σύννοος. Ἀναίσθητος πρὸς πᾶσαν ἐξωτερικὴν ἐντύπωσιν, ἀκόμη καὶ πρὸς τοὺς ἤχους τῆς μουσικῆς, ἔστρεφον σκέψεις ποικίλας, σκέψεις παραδόξους, τὸ πρῶτον ἤδη εἰσβαλλούσας εἰς τὴν παιδικὴν μου κεφαλήν. Καὶ ἐνόσω ἐφανατίζομεν ἐμαυτὸν ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ἀναβάθρου πρὸ τοῦ φακοῦ, θαυμάζοντα τὸ οἰκοδόμημα ἐκεῖνο τὸ ἐξάισιον, ἐν ᾧ περιεκλείοντο οἱ τάφοι — μοὶ εἶπον — τῶν μεγάλων ἀνδρῶν· τὸ Πάνθειον μὲ τοὺς κίονας, μὲ τὸ ἀέτωμα, μὲ τὸν θόλον, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν, — δὲν ἠδυνάμην ν' ἀπομακρύνω τοῦ νοῦ μου τὴν εἰκόνα τοῦ νεκροταφείου μὲ τὰ λευκὰ μνημεῖα, μὲ τοὺς μέλανας σταυροὺς, καθὼς εἶδον αὐτὸ λάμπον ὑπὸ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἀνεκάλυψα τὸ μνημεῖον τῆς πτωχῆς μάμμης. Ἡσθάνθη ἐνθὺς ζωηρὰν τὴν ἀντίθεσιν, τὴν ἐκ τῶν δύο τάφων, — τοῦ γιγαντιαίου θόλου ὑφ' ὃν ἐκοιμῶντο οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οἱ ὅποιοι μοὶ ἦσαν ἄγνωστοι, ξένοι, ἀδιάφοροι, καὶ τοῦ ξυλίνου μέλανος σταυροῦ μὲ τὰ λευκὰ γράμματα, ὃ ὅποιος διέκρινε τὸν τάφον τῆς ἀγαθῆς μου, τῆς λατρευομένης μου φίλης. . .

Καὶ ἦσαν τὸσον ἀλλόκοτα τὰ συμπεράσματα, τὰ ὅποια συνήγαγον ἐκ τῆς συμπαροβολῆς!

«Τί ἔχεις καὶ εἶσαι ἔτσι σκεπτικὸς;» μὲ ἠρώτησε δις ἢ τρίς ὁ πατήρ μου.

«Τίποτε» ἦτο ἡ στερεότυπος ἀπάντησις. «Ὡ, ἦτο χρεῖα πολλῆς τρυφερότητος, διὰ νὰ ἐκμυστηρευθῶ τὰς σκέψεις μου ταύτας! . .

«Ὅταν ἐπέστρεψα τὴν ἔσπεραν εὔρον τὴν μητέρα μου ὑγιᾶ ἐντελῶς καὶ ἀπολαύουσαν ἐν τῷ μικρῷ κήπῳ τῆς εὐωδίας τῶν ἰάσμων τῆς, ὑπὸ τὸ γλυκὺ φῶς τῆς σελήνης.

«Μητέρα, εἶδα τὸ Πάνθειον!» τῇ ἐφώνησα μακρόθεν, πρὶν εἶπω *καλησπέρα*.

— Ποῦ;

— Εἰς τὸ πανόραμα».

Καὶ οἶονεὶ ἐκδικούμενος τὴν μικρὰν καὶ μόνην τῆς ἐρώτησιν, τὴν ἐξάλισα μὲ πλῆθος ποιημάτων καὶ ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεων:

«Καὶ τί εἶνε τὸ Πάνθειον, μητέρα;

— Σὺ ξέρεις, ποῦ τὸ εἶδες.

— Μὰ τί εἶνε αὐτὸ ποῦ εἶδα;

— Τὸ Πάνθειον τῶν Παρισίων; . . ἔ, εἶνε ἡ ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Γενεβιέβης, ἐκεῖ ποῦ θάπτουν τοὺς μεγάλους ἄνδρας τῆς Γαλλίας.

— Καὶ ποῦ εἶν' αὐτὴ ἡ ἐκκλησία;

— Εἰς τὸ Παρίσι, δὲν ἀκούεις;

— Καὶ ποῖοι εἶν' αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες;

— Μεγάλοι ἄνδρες εἶνε ἐκεῖνοι. . . Ἀλλὰ

δὲν ἔμπορῶ νὰ σου ἀπαντήσω τώρα μὲ ὀλίγας λέξεις. Ἔλα πρῶτα νὰ δειπνήσουμε, γιὰτὶ μᾶς περιμένουν, καὶ κατόπιν σοῦ ἐξηγῶ ὅλας σου τὰς ἀπορίας».

Καὶ προεπορεύθη βαίνουσα πρὸς τὴν οἰκίαν διὰ τῆς ἀνθηρᾶς διόδου τοῦ κήπου, ἐν ᾧ ἐγὼ ἠκολούθουν βραδέως, πλήρως σκέψεων καὶ ἀποριῶν, πολλαπλασιαζομένων ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν. Συχνὰ ἐψιθύριζον μετ' ἀορίστου τινὸς συναισθήματος:

Aux grands hommes la patrie reconnaissante.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης νέα περίοδος ἀνέτειλεν ἐν τῷ βίῳ μου — περίοδος σκέψεων, ἐρωτήσεων καὶ διδαγμάτων. Ἡ καλή μου μήτηρ μοὶ ἐξήγησε ποῖοι εἶνε αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες, τοὺς ὁποίους τέως ἠγνόουν. Ἐμαθον ὅτι ἠγάπησαν, ὅτι εὐηργέτησαν τὸν κόσμον ὅτι ἠγαπήθησαν καὶ ἐδοξάσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ πατρίς των, τὴν ὁποίαν ἐτίμησαν, ἡ ἀνθρωπότης τὴν ὁποίαν ὠφέλησαν, ἠσθάνθη πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνην, ἐκδηλουμένην καὶ μετὰ θάνατον διὰ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων μνημείων.

Αὐτοὶ λοιπὸν ἦσαν μεγάλοι ἄνδρες, ὅσοι ἐκοιμῶντο ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ Πανθίου· μικροὶ δὲ θὰ ἦσαν ἀναμφιβόλως ὅσοι ἐκοιμῶντο ἐν τῷ νεκροταφείῳ ὑπὸ τὸν μαῦρον ξύλινον σταυρόν. Καὶ ἡ φίλη μου ἐπίσης ἡ ἀγαθὴ ἦτο μικρὰ, μικρὰ. . . Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ ἀγαθότης, ἡ ἀρετή, ἡ εὐγένεια, διὰ νὰ γείνη κανεὶς μέγας. Ἄ, μοὶ το εἶπεν ἡ μήτηρ μου! Πρέπει ν' ἀνακλύψῃ χῶρας, νὰ κάμῃ πολέμους, νὰ γράψῃ βιβλία νὰ κατασκευάσῃ εἰκόνας ἢ ἀγάλματα. . . Διὰ τὴν μικρὰν μου ἀδελφὴν δὲν παρεπονούμην· ἐκείνη ἦτο τῷ ὄντι μικρὰ. Εἰσηλθεν, ἐκλαυσε, καὶ ἰδοὺ ἡ ζωὴ τῆς· ἐκλαυσε, ἐξῆλθε, καὶ ἰδοὺ ὁ θάνατός τῆς! . .

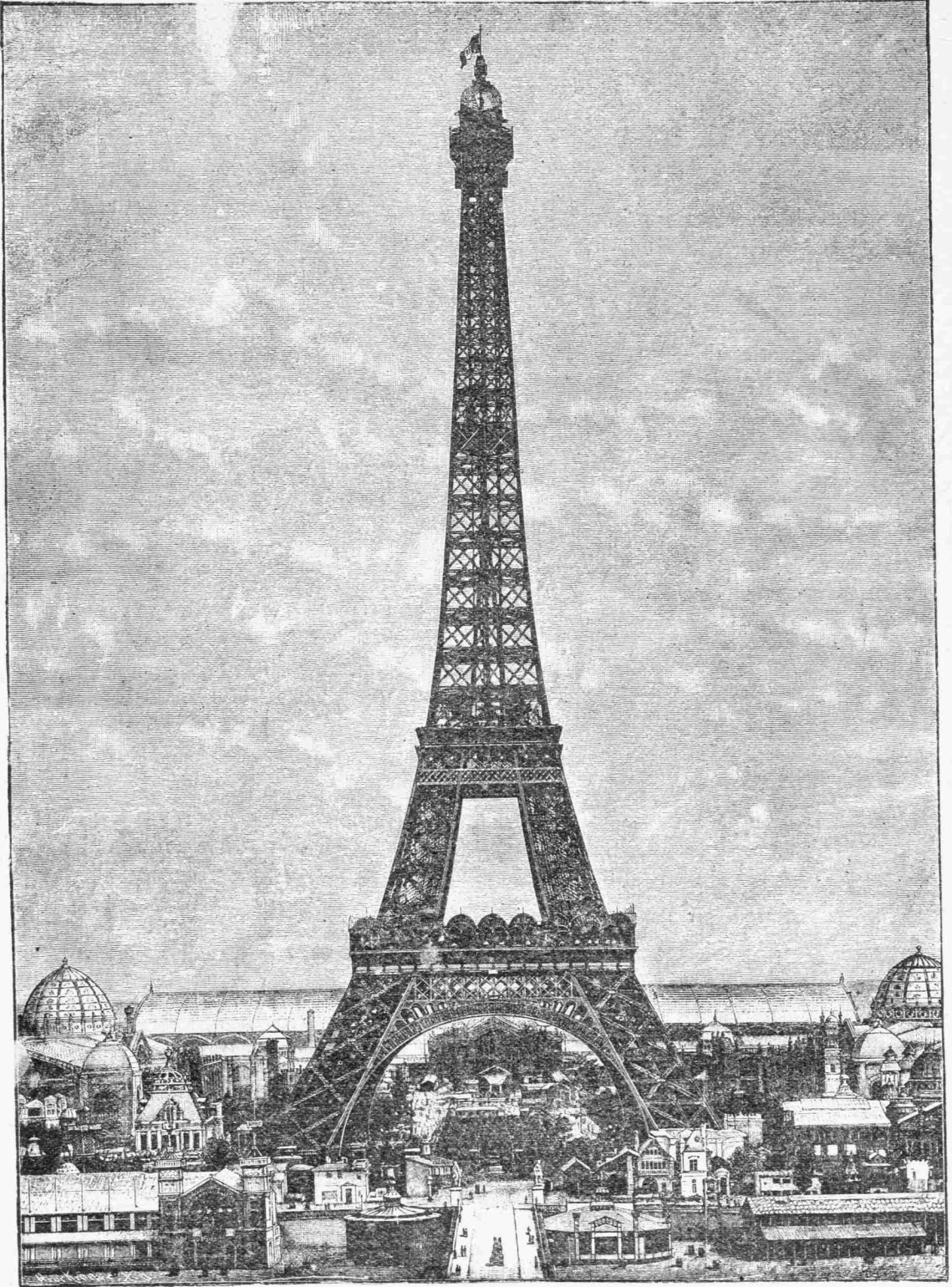
Μίαν ἄλλην ἡμέραν συνωμιλοῦμεν περὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ὀμήρου — διότι συνηθεστάτη μᾶς ἐγένετο ἕκτοτε ἡ περὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν ἐνασχόλησις, ἡ ἐκτίμησις αὐτῶν καὶ παροβολή.

«Ποῖός εἶνε μεγαλότερος ἀπὸ τοὺς δύο; ἠρώτησα τὴν μητέρα μου.

— Καὶ οἱ δύο μεγάλοι· ἀλλὰ ὁ ἕνας ποιητὴς καὶ ὁ ἄλλος στρατηγός.

— Μὰ ποῖο εἶνε δυσκολώτερον πράγμα, νὰ κάμῃ κανεὶς ἕναν πόλεμον, ἢ νὰ γράψῃ ἕνα βιβλίον ὅσον τὴν Ἰλιάδα;»

Ἡ μήτηρ μου ἠγγίσε διὰ τοῦ δακτύλου ἐν κομφὸν ὀγκῶδες βιβλίον, στίλβον ἐν τῇ μικρᾷ τῆς βιβλιοθήκῃ. Ἐφαίνετο ὡς μικρὰ ἐπιμνημό-

Ο ΠΥΡΓΟΣ ΑΪΦΕΛ

συνος στήλη, μ' ἐν ὄνομα χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς κεχαραγμένον.

«Εἶνε πολὺ δυσκολώτερο πρᾶγμα νὰ γραφῆ αὐτὸ τὸ βιβλίον» μοι εἶπε κρατοῦσα ἐπ' αὐτοῦ τὸν δάκτυλον, «παρὰ νὰ κατακτηθῆ μία χώρα. Αὐτὸς ποῦ ἔγραψε τὴν Ἰλιάδα ἀπέθανεν ἄγνωστος πρὸ πολλῶν αἰῶνων· ἀλλὰ ἐὰν εὕρισκοντο σήμερα τὰ λείψανά του, δὲν θὰ ὑπῆρχε εἰς τὸν κόσμον Πάνθεον, ἄξιον διὰ νὰ ταφοῦν».

Εἰς τὸ ἴδιον ἐκείνο τεῦχος ἐσπούδασα κατόπιν τὸν Ὀμηρον, ἀναγνωρίζων μετὰ κόπου ἐφ' ἐκάστης σελίδος τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τούτων. Ὑπάρχει εἰσέτι ὄρθιον εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου. Ἀκόμην εἰσέτι σήμερον νομίζω ὅτι διακρίνω ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς βυρσίνης αὐτοῦ βράχως, τὸν τύπον τοῦ μητρικοῦ δακτύλου! . . .

Καὶ ἠϋρύνοντο ὅλοῦν* οἱ ὀρίζοντες τῶν σκέψεων τούτων· νέοι, ἄγνωστοι κόσμοι ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἠνοίγοντο ἐνώπιόν μου. Κάνεις, — οὔτε ἐγὼ ὁ ἴδιος—δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐκ τῶν συμπτώσεων ἐξέγερσιν φύσεως ὀρητικῆς, ληθαργούσης τέως εἰς τὴν ἡρεμίαν τῶν περιστάσεων. Καὶ ὅμως ἠσθανόμην ὅτι κάτι τι ἀφυπνίσθη ἐντός μου καὶ μ' ἐβασάνιζεν. Ἡ πρώτη παιδικὴ φιλοδοξία, — ἥ τις θὰ μοι συγχωρηθῆ ἀφ' οὗ τὴν ἐξομολογοῦμαι, — ὡς ὄνειρον χρυσοῦν, ὡς ἐλπίς γλυκεῖα, ὑπεῖσθη τότε εἰς τὴν μικρὰν μου κεφαλήν. Ἄχ, πῶς ἐπεθύμησα καὶ ἐγὼ νὰ μὴ ζήσω μικρός, νὰ μὴ ἀποθάνω ἄγνωστος καὶ ἄσημος, νὰ μὴ ταφῶ εἰς τὸ κοινὸν νεκροταφεῖον ὑπὸ μίαν μαρμαρίνην πλάκα, ἢ ἓνα ξύλινον σταυρόν! Ἡθελα τὸνομά μου νὰ λάμπῃ, ὡς μετέωρον, ν' ἀντηχήσῃ εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου· καὶ νεκρὸν τὸ σῶμά μου νὰ κατατεθῆ ὑπὸ τοὺς θόλους ἐνός Πανθέου, μὲ χρυσῆν ἐπιγραφήν. Μ' ἐπτόει τότε ὁ θάνατος, τὸν ὅποιον σήμερον δὲν συλλογίζομαι διόλου. Ὁνειρευόμην ἀντὶ ζηρῶν ἀνθοδεσμῶν, στεφάνους ἐκ δάφνης. Ἡθελον καὶ ἐγὼ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πατρίδος, διότι δὲν μοι ἐφαίνετο ἄλλο πρᾶγμα γλυκύτερον καὶ ὑψηλότερον.

Ἡγνόουν τότε πολλὰ πρᾶγματα. Ἡγνόουν ὅτι ἄνευ τοῦ πνεύματος, ἄνευ τῆς τύχης, ἄνευ τῶν περιστάσεων, δὲν ἀρκεῖ ἡ θέλησις καὶ ἡ ἐργασία πρὸς κατάκτησιν τῆς δόξης. Καὶ ἐγὼ ἠθελον δόξαν . . . δόξαν σοφίας ἐν τῇ μελέτῃ, ἐν τοῖς βιβλίοις· διότι πρὸς αὐτὰ εἰλικύμην μοιραίως. Δὲν ἐξεφράσθη εἰς κἀνένα, οὔτε εἰς τὴν μητέρα μου, τὸ γλυκὺ μου, τὸ παράτολμον, τὸ τρυφερὸν μυστικόν. Ἡλπίζον ὅτι ταχέως θὰ ἐφθάνον εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῶν φιλοδόξων ὀνείρων μου, καὶ κατεμέριζον τὸν χρόνον μου ὅλον, — τὸν χρόνον τῆς παιδικῆς νεότητος, τὸν χρόνον τῆς χαρᾶς καὶ τῆς τρυφῆς—εἰς πυρετώδη ἐργασίαν καὶ εἰς ψυχοβόρον ὄνειροπόλησιν.

Ἐζῶν εἰς ἄλλον κόσμον ἰδικόν μου. Περιεφρόνουν τῶν ὀμηλικῶν μου τὴν φιλίαν, τὰς ἐνασχολήσεις καὶ τὰ αἰσθήματα. Κατήνησα μιαν ἀνθρωπὸς, στυγνός, σχεδὸν μονομανής. Οἱ γονεῖς μου ἐφοβήθησαν πολὺ περὶ τῆς υἱείας μου, μοὶ ἀπέκρυπτον τὰ βιβλία, μὲ προέτρεπον εἰς διασκεδάσεις. Μίαν ἡμέραν εἶδον δύο δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῆς μητρός μου. Ἄλλ' ἐγὼ, μὲ τὴν παιδικὴν ἐπιμονήν, τὴν ἀγνήν θερμὴν, δὲν ἐγκατέλειπον τὴν χαρὰν τοῦ βιβλίου· Ἐργασία καὶ ὄνειροπόλησις. Ἐπειτα μ' ἐμέθυον οἱ πρῶτοι μικροὶ θρίαμβοι, οἱ πρῶτοι ἔπαινοι. Ὅταν ἤκουσα διὰ πρώτην φράσιν παρ' ἐνός ἀνοήτου καὶ κόλακος διδασκάλου μου τὴν φράσιν, τὴν ὅποιαν σήμερον ἀκούω μετ' ἀποστροφῆς: Ἔχεις μέλλον! διήλθον ἄπυνον ὀλόκληρον ἐκείνην τὴν νύκτα.

Καὶ ἐφ' ὅσον πρήρχετο ὁ χρόνος ἐν τῇ μελέτῃ, ἠϋρύνοντο βαθμηδὸν οἱ ὀρίζοντες τῶν σκέψεών μου, καὶ ἄγνωστοι κόσμοι ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἠνοίγοντο πρὸ ἐμοῦ.

* *

Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἱστορίαν ἐνός ἀλχημιστοῦ, ὁ ὅποιος ἀπέθανε μὲ τὸ δηλητήριον, τὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου παρασκευασθέν . . . Ὅλα τὰ σχέδιά μου ἐματαιώθησαν, ὅλα τὰ ὄνειρα διελύθησαν, ἀμα ὡς ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς μελέτης, ἐπῆλθεν ἡ γνῶσις τῆς θέσεως καὶ τῆς γεννήσεώς μου ἐν τῷ κόσμῳ.

«Ἐχει Πάνθεον ἢ Ἑλλάς;» ἠρώτησα μίαν ἡμέραν.

Μαντεύεται ἡ ἀπάντησις, τὴν ὅποιαν ἔλαβον. Οὔτε ἔχει, οὔτε θὰ ἔχῃ ἀκόμη μεγάλους ἀνδρας τὸ ἔθνος μου. Νήπιον ἀκόμη καὶ νεοπαγές, διαβλέπει τὸν χρυσοῦν του αἰῶνα εἰς μέλλον βαθύ, εἰς μέλλον ἀπώτατον, πολὺ πέρα τῆς συγχρόνου γενεᾶς. Τότε θὰ ἔχῃ ἴσως στρατηγούς, ποιητάς, λογογράφους, μεγάλους ἀνδρας καὶ Πάνθεον δόξης καὶ εὐγνωμοσύνης. Τότε θὰ ὑπάρχῃ ἴσως ἀτμόσφαιρα, γλώσσα, ἀναγνωσται, ἰδέαι, προγενεστέρα φιλολογία, διαπαιδαγωγίσις. Ἄλλ' ἡμεῖς, ὅσοι σήμερον ἔχομεν τὴν ἀδοξὸν δόξαν ὅτι ἐργαζόμεθα ὑψηλότερον καὶ ἀγνώτερον, δὲν τρέφομεν κἀμμίαν ἐλπίδα, δὲν προβάλλομεν κἀμμίαν ἀξίωσιν . . . Ἄν ἡ φύσις μας, ὁ χαρακτῆρ, αἱ πρῶται ἐντυπώσεις, ἡ πρώτη τοῦ πνεύματος τροπὴ, μᾶς ὥθωσι μοιραίως ν' ἀγωνιζόμεθα ἄλλον ἢ τὸν κοινὸν περὶ ὑπάρξεως καὶ χαμαιζήλον ἀγῶνα, ὑπέικομεν εἰς τὴν μοῖραν ταύτην ἀγογγύστως, φέρομεν τὸν σταυρόν καὶ τὸν ἀκάνθινον στέφανον ὑπερήφανοι καὶ γενναῖοι, μάρτυρες, θύματα, ἐπὶ τῶν ὀπίων θὰ πατήσωσι ὡς ἐπὶ στυλοβάτου οἱ μέλλοντες τοῦ ἔθνους φαστήρες. Σκαπανεῖς ἀδοξοὶ καὶ ταλαιπωρημένοι, τέμνομεν διὰ βράχων καὶ ὀρέων τὴν ὁδόν,

τὴν ὁποῖαν ἄλλοι εὐτυχεῖς θὰ βαδίσωσιν ἀνθόσπαρτον εἰς τὸ μέλλον...

Εἰς τῶν ὀλίγων τούτων καὶ ἐγώ, τί εἶδους ἐλπίδα εἰμφορῶ νὰ τρέφω, μετὰ τὴν βραδείαν γνῶσιν τῆς θέσεως καὶ τῆς γεννήσεώς μου ἐν τῷ κόσμῳ;

* *

Ὁ Ἕλλάς μου γλυκυτάτη, ἡ ὠραιότερα καὶ ἐνδοξότερα πατρίς τοῦ κόσμου! Ποῖον ἄρα γε θὰ ᾔηε τὸ εὐτυχές σου τέκνον, τὸ ὁποῖον θὰ τύχη τῆς εὐγνωμοσύνης σου; Ποῖον πρῶτον θὰ καταθέσης μὲ δάφνας καὶ δάκρυα εἰς τὸ Πάνθεον τοῦ μέλλοντος, ὦ μεγάλη πατρίς;

Ἐμὲ συγκινεῖ ἀκόμη ἡ μεγάλη ἐπιγραφή, ἡ μετὰ τόσων ἀναμνήσεων συνδεδεμένη, αἱ λέξεις τὰς ὁποίας χαράσσω μ' ἓνα παλμὸν τῆς καρδίας μου πάντοτε:

Aux grands hommes la patrie reconnaissante.

Μοὶ ὑπενθυμίζει τὴν κούφην ἐλπίδα, τὴν φιλοδοξίαν, ἧτις ἐνεφώλευσέ ποτε εἰς τὰ παιδικὰ μου στήθη, καὶ μοι ἐπαναλαμβάνει εὐγλώττως τὴν πικράν μου ἱστορίαν, ἧτις εἶνε ἡ ἱστορία ὅλων τῶν ὁμοεθνῶν συναδέλφων μου, τῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος ἐξ ἔρωτος ἀγνοῦ καὶ εἰλικρινοῦς. Πλὴν τίποτε περισσότερον. Εἰς τὸν εἰλικρινῆ ἄλλ' ἄσημον ἐργάτην τοῦ πνεύματος ἀρκεῖ σήμερον, ὡς εἰς τὴν καλὴν του φίλην, ὃ ἐκ χύματος σωρὸς μὲ τὸν ξύλινον σταυρὸν καὶ τὸ πορφυροῦν κάλυμμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιρριπτῶσιν ἐπὶ τοῦ τάφου αἱ ὕσταται ἀκτίνες τοῦ ἡλίου... (1888) ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟΥ ΜΟΥ

Νὰ ᾔσαι ἀπλοῦς τὴν καρδίαν ἐνῶ δὲν εἶσαι τοιοῦτος τὸ πνεῦμα—ἰδοῦ ἡ μεγαλειτέρα τῶν βασάνων.

* *

Δὲν εἶνε πάντοτε ἀπαραίτητον νὰ κυττάζης τὰ ἄστρα διὰ νὰ πέσης εἰς τὸ πηγάδι.

* *

Ὅταν δὲν ἔμπορῶ νὰ κρατηθῶ, καλὰ κάμνεις καὶ μὲ ῥήχνεις...

* *

Ἡ Τύχη εἶνε περίεργον τέρας ὅπερ ἔπρεπε νὰ ζωγραφίζεται ὄχι μόνον τυφλὸν ἀλλὰ καὶ μὲ τέσσαρας χεῖρας. Μὲ τὰς δύο καταβιβάζει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου τὰς πυγμάς της καὶ μὲ τὰς ἄλλας δύο πολλάκις ταυτοχρόνως σε βοηθεῖ νὰ τὰς ὑποστῆς καὶ νὰ προσπαθήσῃς νὰ τὰς ἀποφύγῃς εἰς τὸ μέλλον.

* *

Εἰς τὰ μετεωρολογικὰ σημεῖα τῶν ἐφημερίδων ἀναγινώσκω ἀενάως σημειωμένον καθεκάστην «βαρομετρικὴ θλίψις τόσο βαθυτάτη... κλπ.» καὶ ἐρωτῶ μετ' ἀπελπισίας ἑμαυτὸν πότε ἐπὶ τέλους αὐτοὶ οἱ κύριοι μετεωρολόγοι θ' ἀρχίσουν νὰ σημειώνουν καὶ τὴν βαρομετρικὴν χαράν...

I E I O N

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

~~~~~*~~~~~

Τοιοῦτον φέρεται τίτλον τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Δροσίνη βιβλίον, προωρισμένον ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ἀνάγνωσμα τῶν παιδῶν, ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τὰς ἐξῆς σελίδας:

Ἡ ἱστορία τοῦ Πάππου

Ὁ γέρον πάππος ἐξαπλώθηκε εἰς τὴν μεγάλην πολυθρόναν του καὶ τὰ ἐγγόνια του—τρία ξανθὰ παιδάκια—ἐκάθισαν γύρω του ν' ἀκούσουν τὴν ἱστορίαν ποῦ θὰ τοὺς εἰπῆ· διότι ὁ καλὸς πάππος καθ' ἐσπέραν μετὰ τὸ δεῖπνον διηγεῖτο ἀπὸ μίαν ἱστορίαν εἰς τὰ ἐγγόνια του ὅταν ἦσαν φρόνιμα.

Ὁ γέρον ἐξερόθηξε δύο τρεῖς φορές, ἐπῆρε μίαν πρέζαν ταμβάκου, ἐσκουπίσθη μὲ τὸ παραδολὸν μαντήλι του καὶ ἄρχισε νὰ διηγῆται, ἐνῶ ἔπαιζεν εἰς τὰ χέρια τὸ κομβολόγι του:

Δὲν ἤξεύρω κ' ἐγὼ πῶς, μίαν ἡμέραν, ὅταν ἤμουν πολὺ νέος, ἐνῶ ἐγύριζα εἰς τὰ βουναῖα ἔχασα τὸν δρόμον μου καὶ εὐρέθηκα εἰς ἓνα τόπον ἔρημον, ἀγνώριστον καὶ πολὺ ἄγριον. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἔβλεπα κρημνοὺς πρὸς τὰ κάτω ἓνα κατήφορον ἀτελείωτον καὶ πρὸς τὰ ἐπάνω ἓνα ἀνήφορον ἀτελείωτον. Κάτω κάτω, ἐκεῖ ὅπου ἐτελείωνεν ὁ κατήφορος, μόλις διέκρινα ἓνα ὠραῖον κήπον γεμάτον ἄνθη. Καὶ ὁ ἀέρας, ὁ ὁποῖος ἐφυσούσεν ἀπ' ἐκεῖ, ἔφερνε γλυκυτάτης εὐωδίας καὶ χρωρῶν κελυθώματα πουλιῶν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, δὲν ἔβλεπα παρὰ μόνον χώματα καὶ πέτρας. Καμμία εὐωδία δὲν ἤρχετο ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἠκούοντο μόνον ἄγρια φωνὰ ἀπὸ τὰ γεράκια, τὰ ὁποῖα ἐπετοῦσαν ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐστάθηκα μὲ ἀπορίαν. Πῶς εὐρέθηκα ἐκεῖ; δὲν ἐνθυμούμουν. Ἀπὸ ποῦ ἦλθα; δὲν ἤξεύρα. Ποῦ νὰ πάγω τώρα; Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ κρημνοὶ ἐμπρὸς ἀνήφορος ὀπίσω κατήφορος. Προτιμότερος ὁ κατήφορος. Καὶ ἐτραβοῦσα κατὰ τὸν κατήφορον, ὅταν ἔξαφνα ἄκουσα φωνάς. Ἐγύρισα τὸ κεφάλι καὶ εἶδα ἀπὸ τὸ μέρος τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ πλῆθος ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο. Ὅταν ἐπλησίασαν κάμποσον, τότε διέκρινα καλὰ ὅτι ἦσαν κάθε λογῆς ἄνθρωποι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, νέοι καὶ γέροντες, καλοντυμένοι καὶ κακοντυμένοι, ὅλοι ἀνακατωμένοι μαζί.

Ἐμπρὸς ἐπήγαυε μία γυναῖκα μὲ παρδαλὰ φορέματα, νέα ὑψηλὴ καὶ καλοκαμωμένη. Καὶ ὅλοι ἐπεριτριγύριζαν τὴν γυναῖκα αὐτὴν καὶ τῆς ἐφώναζαν ὡσάν τρελλοὶ καὶ ἐκινούσαν τὰ χέρια μὲ παράξενον τρόπον. Αὐτὴ ἔβαζε τὸ χεῖρ της εἰς ἓνα καλάθι τὸ ὁποῖον ἐκρατοῦσεν εἰς τὴν ἀγκυλιὰ της καὶ ἔβγαζεν ἀπ' ἐκεῖ πράγματα